

KIMYOVIY JARAYONLARNING SANOATDAGI AHAMIYATI

M.A. Xoshimxanova

*Islom Karimov nomidagi Toshkent davlat texnika universiteti Olmaliq filiali kata
o'qituvchisi PhD, 110100, O'zbekiston Respublikasi, Olmaliq shahri*

L.O. Shamsuddinov

P.B. Mirusmanova

*Islom Karimov nomidagi Toshkent davlat texnika universiteti Olmaliq filiali
talabasi, 110100, O'zbekiston Respublikasi, Olmaliq shahri*

Annotatsiya: *Ushbu maqolada kimyo sanoatida kimyoviy jarayonlarning ahamiyati va dolzarblik masalalari o'rganildi. Maqolada asosan kimyoviy jarayonlarning sanoatga bog'liqligi, ishlab chiqarishdagi ahamiyati va mahsulot ishlab chiqarishga ta'siri haqida gap ketad i.*

Kalit so'zlar: *Sintez, metal, mineral, bog'lovchi moddalar, mineral o'g'itlar, plastik, shisha, energiya, dori-darmon.*

KIRISH

Kimyoviy jarayonlar bizning hayotimizning ko'pgina qismida, xususan sanoat sohasida, juda katta ahamiyatga ega bo'lgan jarayonlar hisoblanadi. Kimyoviy jarayonlar, ko'plab kimyoviy sintezlarda va mahsulotlarni yangi turini yaratish va ishlab chiqarishda amalga oshib, uzluksiz davom etadi. Bu jarayonlarni sanoatga bog'lab o'rganadigan bo'lsak, sanoat sohasidagi kimyoviy jarayonlar quyidagicha:

Asosiy qism: Sanoat sohasi ko'pgina mahsulotlar va xizmatlarni ishlab chiqarishda kimyoviy jarayonlarning qo'llanilishiga asoslangan bo'lib, bu jarayonlar, ko'plab kimyoviy sintezlarda, metal va mineral mahsulotlarini ishlab chiqarishda va qurilish materiallarini yaratishda, mineral o'g'itlar ishlab chiqarishda, bog'lovchimateriallar ishlab chiqarishda qo'llaniladi.

Kimyoviy jarayonlar sanoat sohasidagi mahsulotlar ishlab chiqarishni samarali qilishga va arzonlashtirishga yordam beradi. Kimyoviy jarayonlarning yaxshiroq sifatli qilish bilan birga, mahsulotlarni ishlab chiqarishida iste'mol qilingan mahsulotlarning sanoatdagi daromadini oshirish, jarayon rentabelligini saqlash, elektr va energiya resurslarni muhofaza qilish, turli xususiyatlari va xossalari bo'lgan mahsulotlarni yaratish kabi muhim vazifalarni bajarishga imkon beradi.

Kimyoviy jarayonlar o'z ichiga ko'plab kimyoviy sintez jarayonlarini oladi va yangi kimyoviy hodisalar va texnologiyalar yaratishda ham juda katta ahamiyatga ega hisoblanadi. Bu, yangi mahsulotlar va xizmatlarni ishlab chiqarish uchun yaxshiroq va arzon usullarni yaratishga imkon beradi.

Kimyoviy jarayonlarning muhim roli:

Sanoat sohasidagi kimyoviy jarayonlar ko'plab xususiyatlarga ega. Bu xususiyatlar o'zaro aloqalari bilan kimyoviy sanoatga katta ta'sir ko'rsatadi. Kimyoviy

jarayonlar, xususan, kimyoviy reaksiyalar va sintezlar orqali yangi materiallar yaratishda, mahsulotlar va xizmatlarni ishlab chiqarishda, energiya ishlab chiqarishda, suvni tozalashda, kimyoviy metallar va mineral mahsulotlarini ishlab chiqarishda ishlatiladi.

Kimyoviy jarayonlarning sanoat sohasidagi ahamiyati o'z ichiga ko'plab imkoniyatlar yig'ib oladi. Kimyoviy jarayonlar, yangi mahsulotlarni ishlab chiqarish, sanoat sohasidagi ishlarni avtomatlashtirish, qurilish materiallari yaratish, energiya ishlab chiqarish, orqali o'zining samaradorligini ko'rsatadi.

Kimyoviy jarayonlar sanoat sohasidagi mahsulotlarni va xizmatlarni ishlab chiqarishning muhim qismi hisoblanadi. Kimyoviy jarayonlarning o'z ichiga ko'plab imkoniyatlar yig'ib olinadi va sanoat sohasidagi daromadni oshirib borishda katta ahamiyatga ega. Sanoat sohasidagi kimyoviy jarayonlar yangi mahsulotlar va xizmatlarni ishlab chiqarishda yaxshiroq va arzon usullarni yaratishga imkon beradi. Shu sababli ham kimyoviy jarayonlarning sanoat sohasidagi ahamiyati juda katta va bu sohada yangi kimyoviy hodisalar va texnologiyalar yaratishda ham muhim rol o'ynaydi.

Kimyoviy jarayonlarning sanoat sohasidagi imkoniyatlari:

Kimyoviy jarayonlar, sanoat sohasidagi mahsulotlarni va xizmatlarni ishlab chiqarishda ko'plab imkoniyatlarni yaratadi. Sanoat sohasidagi kimyoviy jarayonlar, yuqorida ko'rsatilgan yaxshiroq va arzon usullarni yaratishda ham juda katta ahamiyatga ega. Bu imkoniyatlar o'zaro aloqalari bilan birga, sanoatga katta ta'sir ko'rsatadi.

Kimyoviy jarayonlar, qurilish materiallari yaratishda ham juda katta ahamiyatga ega bo'lib, bu qurilish materiallari turli sohalarda ishlatiladi. Misol uchun, turli xil plastiklar, qog'oz, shisha, metallar va boshqa mahsulotlar sanoat sohasidagi qurilish materiallariga misol bo'lib keltirish mumkin.

Sanoat sohasidagi kimyoviy jarayonlar, yangi mahsulotlarni ishlab chiqarishda ham juda katta ahamiyatga ega. Kimyoviy jarayonlar, yangi dori-dermani, yog'och, sovutma agentlari, yorug'lik materiallari va boshqa mahsulotlarni yaratishda ishlatiladi. Shuningdek, yangi texnologiyalar va materiallar yaratishda ham kimyoviy jarayonlar ko'plab imkoniyatlarni yaratishga yordam beradi.

Kimyoviy jarayonlar, turli xil shakllarda energiya ishlab chiqarishda ham ishlatiladi. Kimyoviy jarayonlar, qurilish materiallari yaratish uchun to'g'ridan-to'g'ri iste'mol qilingan energiya miqdorini kamaytirishga yordam beradi. Bunday tarzda, kimyoviy jarayonlar, energiya ishlab chiqarish uchun yaxshiroq va arzon usullarni yaratishga imkon beradi.

Xulosa:

Xulosa qilib shuni aytish mumkinki kimyoviy jarayonlar sanoatning asosi. Kimyo fanining sanoatdagi ahamiyati oldindan kelib, bugungi kunda kimyo sanoati hayotimizning bir qancha sohasida katta ahamiyatga ega bo'lgan sanoat turlarini

tuzishda muhim ahamiyatga ega. Kimyo sanoati, ya'ni kimyoviy materiallar yaratish va ulardan foydalanish, yirik iqtisodiy faoliyatning asosiy qismlaridan biri hisoblanadi.

Kimyo sanoati, yangi kimyoviy materiallar yaratish, kimyoviy jarayonlarni optimallashtirish va keyingi bosqichlarda ulardan foydalanish, quyidagi sohalar uchun muhimdir:

- mashinalar, avtomobillar, avia- va kosmik texnika ishlab chiqarish;
- qurilish materiallari va ularni ishlab chiqarish;
- yuqori sifatli yuvalar va plastik materiallarni ishlab chiqarish;
- yuqori sifatli oziq-ovqat mahsulotlari yaratish;
- energiya ishlab chiqish va saqlash;
- biotexnologiyalar va tibbiyot sohalarida yuqori sifatli kimyoviy materiallardan

foydalanish.

Kimyo sanoati aynan esa xavfsizligimiz uchun ham katta ahamiyatga ega. Shuningdek, kimyo sanoati klimat o'zgarishiga qarshi kurashishda, kimyojixatning kengaytirilishida va bosqichma-bosqich hayotiy muammolarga hal topishda ham muhim rol o'ynaydi.

Shunday qilib, kimyo sanoati, yangiliklarni yaratish va ulardan foydalanishda muhim ahamiyatga ega bo'lib, inson hayotining bir qancha sohasida katta ta'sir qiladi. Bu sababli, kimyo fanini o'rganish va uning sanoatdagi ahamiyatini tushuntirish, kelajakda xavfsiz, kuchli va innovatsiyalar bilan to'laqonli jamiyat yaratishga yordam beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YHATI:

1. Rustamov H. R. "Fizikaviy kimyo"-T.: "O'zbekiston". 2000.
2. "Noorganik moddalar kimyoviy texnologiyasi" o'quv qo'llanma. TDTU OF 2020 y.
3. <https://uz.warbletoncouncil.org/cadmio-9891>